

بررسی نیازهای آموزشی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان

عبدالحمید معرف‌زاده

عضو هیأت علمی بازنشسته گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز
ketabdar2011@gmail.com

مهوش کمایی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان خوزستان
mahvash.kamaie@yahoo.com

زهره چراغی (نویسنده مسئول)

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز
z.cheraghi58@yahoo.com
تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۳/۲۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۲/۲۱

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی نیازهای آموزشی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی است و به روش پیمایشی انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بوده است. در تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، از آمار توصیفی استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که ۷۱/۴۳ درصد از کتابداران در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت شرکت کرده‌اند. کتابداران تحولات فن‌آوری اطلاعات را مهم‌ترین دلیل احساس نیاز به ارتقاء و افزایش دانش و کسب مهارت‌های جدید می‌دانند. آنها مشکل عمده در برگزاری این دوره‌ها را «کمبود بودجه» دانسته و لزوم آموزش را در بخش‌های اینترنت، خدمات مرجع، سازماندهی مواد، خدمات بزرگسالان، خدمات کودکان، و کتاب‌های کمک درسی ضروری تلقی کردند.

اصالت/ارزش: پژوهش حاضر با توجه به ضرورت توجه به نیازهای آموزش مستمر کتابداران انجام گرفته و یافته‌های این پژوهش که حاوی یافته‌هایی درباره زمینه‌های متنوع نیازهای آموزشی کتابداران است، می‌تواند در ایجاد بهبود مهارتی آنها مؤثر باشد.

کلیدواژه: کتابداران، کتابخانه عمومی، آموزش ضمن خدمت، نیازهای آموزشی، خوزستان

مقدمه

سازمان‌های امروزی از ارکان مهمی از قبیل سرمایه، نیروی انسانی، فن‌آوری و مدیریت تشکیل شده‌اند که به زعم بسیاری از صاحب‌نظران، نیروی انسانی مهم‌ترین رکن در این بین است زیرا کارایی سازمان‌ها منوط به انجام وظایف درست و صحیح این نیروها در دایره صنفی و ستادی است. از آنجایی که ۷۰ درصد از منابع و سرمایه سازمان‌ها را منابع انسانی تشکیل می‌دهد، لذا نگهداری این سرمایه مستلزم انجام فعالیت‌های آموزشی منظم در تمامی سطوح سازمانی است (عباسیان، ۱۳۸۵).

حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز از جمله حرفه‌هایی است که با پیدایش فن‌آوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی دچار تغییرات گسترده‌ای شده و حتی روش‌های ارائه خدمات آن نیز دگرگون گردیده است. به علت وجود و حضور این فن‌آوری‌ها، محیط کتابخانه و رفتار اطلاع‌یابی کاربران نیز دچار تغییر گردیده و در نتیجه انتظارات جدیدی در کاربران ایجاد شده است. از سوی دیگر کتابداران همواره باید آمادگی لازم را برای برقراری ارتباط با گروه‌ها و قشرهای مختلف جامعه داشته باشند تا بتوانند نیازهای آنان را درک کرده و خدماتی متناسب با آنها را ارائه کنند (منصوری و پشتوتنی‌زاده، ۱۳۸۶). ظهور و پیشرفت روش‌ها و فن‌آوری‌های نوین در حرفه کتابداری، لزوم کسب مهارت‌های اساسی در زمینه شیوه‌های نوین اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌ها و در نتیجه لزوم آموزش‌های نوین و متناسب با محیط اطلاعاتی امروز را برای کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی، اجتناب‌ناپذیر کرده است. محیط متغیر در عرصه اجتماعی، اقتصادی و فن‌آوری، ممکن است باعث افزایش فشار روانی بر کتابداران و اطلاع‌رسانان گردد. پاسخ به این فشار و حفظ شایستگی‌های حرفه‌ای در جریان اطلاع‌رسانی (که اطلاعات محور و دانش محور است)، مسئولیت بزرگی برای کتابداران و اطلاع‌رسانان بوده و ارتقاء چشمگیر در سطح مهارت‌های آنان را می‌طلبد (کاپیووا و کاوسیک کولیک، ۱۳۸۰).

امروزه نقش کتابخانه‌های عمومی به منزله بخشی از نظام آموزشی و مرکز گردآوری و نشر دانش و مطالعات حرفه‌ای، به عنوان ابزاری مهم برای توسعه دانش و فرهنگ مسجل شده است و چون این کتابخانه با آغوشی باز همگان را می‌پذیرد، این فرصت را فراهم می‌آورد که فرد از طریق تکمیل مطالعات خود به دانش وسیعی دسترسی پیدا کند و اندوخته‌های علمی خود

را غنی‌تر نماید. اما تمام این‌ها زمانی رخ می‌دهد که کتابداران و متصدیان اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های عمومی، افرادی خلاق، کارآزموده و آشنا به تحولات رسانه‌ای و خدماتی عصر نوین کتابداری و اطلاع‌رسانی باشند تا بتوانند کاربران خود را به سوی استفاده بهتر از اطلاعات و خدمات کتابخانه رهنمون گردند.

از طرفی، بدون آگاهی از نیازهای کتابداران در عصر نوین اطلاعات، نمی‌توان برنامه مفیدی را برای آنها تدارک دید. بنابراین باید دوره‌های آموزشی را بر اساس نیازهای فردی و حرفه‌ای و مهارت‌های مورد نیاز در آینده برنامه‌ریزی کرد (منصوری و پشوتنی‌زاده، ۱۳۸۶). بررسی نیازهای آموزشی و طراحی و اجرای صحیح برنامه‌های آموزش ضمن خدمت باعث بهبود روش‌های انجام کار، پرورش استعداد و توانایی‌های کتابداران، افزایش انگیزه آنها در جهت خدمت بهتر و مطلوب‌تر به کاربران، و کاهش هزینه‌های اضافی می‌گردد. بنا بر اطلاعات و آمار موجود، کارکنان کتابخانه‌های عمومی به دلیل به‌روز نبودن دانش و اطلاعات خود برای پاسخگویی به نیازهای روزافزون مخاطبان، نیازمند آموزش‌های جامع هستند تا بتوانند به بهترین وجه نیاز مراجعه‌کنندگان را پاسخ گویند (رجب‌بیگی، پرتوی و قنبرزاده علمداری، ۱۳۸۷). بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف شناسایی نیازهای آموزشی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان انجام گرفته است. نتایج حاصل از پژوهش می‌تواند به برنامه‌ریزی آموزشی مورد نیاز و هماهنگ با تغییرات فن‌آوری به دست‌اندرکاران کتابخانه‌های عمومی کمک کند و نیز تلاشی باشد برای کاهش مشکلات کتابخانه‌ها و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان.

پرسش‌های اساسی

در ارتباط با مسأله اصلی پژوهش، پرسش‌های اساسی ذیل مطرح است:

۱. کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان از نظر جنسیت، سن، سابقه کار، تجربه کاری در مدیریت‌ها و بخش‌های مختلف کتابخانه، نوع مدرک و میزان تحصیلات چه وضعیتی دارند؟
۲. کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان به لحاظ شرکت در دوره‌های آموزشی در چه وضعیتی قرار دارند؟

۳. از دیدگاه کتابداران، نقش دوره‌های آموزشی در ارتقاء مهارت‌ها و ارتقاء شغلی به چه میزان است؟
۴. لزوم برقراری دوره‌های آموزشی در بخش‌های مختلف کتابخانه از دیدگاه کتابداران به چه میزان است؟
۵. از نظر کتابداران آموزش ضمن خدمت بهتر است به چه شکلی برگزار شود؟
۶. مشکلات آموزش ضمن خدمت از دیدگاه کتابداران کتابخانه عمومی استان خوزستان چیست؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی توصیفی انجام گرفته و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق‌ساخته، شامل ۲۲ سؤال استفاده شده است. پرسشنامه‌ها از طریق اداره کل امور کتابخانه‌های استان خوزستان بین ۱۵۰ نفر از کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی توزیع گردید. در نهایت ۸۴ درصد از جامعه مورد پژوهش (۱۲۷ نفر) به پرسشنامه پاسخ دادند. جهت سنجش روایی ابزار پژوهش، پرسشنامه‌های تهیه شده، پس از اصلاحات و طراحی نهایی، در اختیار ۳ نفر از اعضاء هیئت علمی کتابداری قرار گرفت پس از تأیید ایشان جهت سنجش پایایی، پرسشنامه نهایی در اختیار ۲ دانشجوی کارشناسی ارشد و ۳ کتابدار با سابقه قرار گرفت و پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها مشخص شد که می‌توان از آن برای جامعه پژوهش استفاده کرد. جامعه آماری این پژوهش عبارت از تمامی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان است که تعداد آنها ۱۵۰ کتابدار در ۵۵ کتابخانه بود.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شده است. شاخص‌هایی مانند فراوانی، درصد و میانگین در مورد متغیرها، و از آزمون P-test و F-Test (تحلیل واریانس یک طرفه) به منظور بررسی تفاوت میانگین نمرات کتابداران بر حسب رشته‌های فارغ‌التحصیلی و نمرات مهارت‌های کتابداری به کار رفته است.

یافته‌ها

پرسش اول پژوهش به وضعیت جمعیت‌شناختی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی

استان خوزستان که به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند، می‌پردازد. در این خصوص، اطلاعات زیر شایان توجه است:

- **جنسیت:** بر اساس یافته‌های پژوهش، ۵۸/۴۷٪ کتابداران پاسخگو زن و ۴۱/۵۳٪ مرد بوده‌اند. این امر تا حدودی نشان‌دهنده غالب بودن جمعیت زنان در کتابخانه‌های عمومی است.
- **سن:** بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۳۰-۳۵ سال و پس از آن گروه سنی ۲۵-۲۱ سال قرار داشتند که نشان‌دهنده جوان بودن این جامعه است و احتمالاً عامل مثبتی در استقبال از طرح‌های آموزشی محسوب می‌شود.
- **مدرک تحصیلی:** بیشترین کتابداران دارای مدرک تحصیلی کاردانی بودند. این امر به دلیل برگزاری دوره‌های کاردانی کتابداری و اطلاع‌رسانی به صورت پودمانی برای کتابداران دارای مدرک دیپلم توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور است. در بین کتابداران تعداد ۴۵ نفر یعنی ۳۶/۶ درصد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی، ۳۹ درصد (۴۸ نفر) کاردانی، ۲۷ نفر (۲۱/۹۵ درصد) دیپلم و ۳ نفر (۲/۴۳ درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند. در بین دارندگان مدرک کاردانی به بالا، زنان درصد بیشتری را به خود اختصاص می‌دهند. در این مطالعه نسبت فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری با ۴۹/۶ درصد از سایر رشته‌ها بیشتر است. دلیل عمده آن همان‌طوری که قبلاً ذکر شد برگزاری دوره کاردانی کتابداری و اطلاع‌رسانی به صورت پودمانی توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و اداره کل امور کتابخانه‌های استان خوزستان است. پس از آن فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم انسانی با ۲۹/۱ درصد قرار دارند. ۴/۷ درصد کتابداران، فارغ‌التحصیل رشته‌های علوم پایه و مابقی یعنی ۱۶/۵ درصد فارغ‌التحصیل سایر رشته‌ها هستند.
- **سابقه کار:** در میان جامعه مورد پژوهش، ۳۴ نفر (۲۶/۸ درصد) زیر ۵ سال سابقه کار در کتابخانه دارند. همچنین ۳۱ نفر (۲۴/۴ درصد) بین ۵-۱۰ سال، ۴۸ نفر (۳۷/۸ درصد) بین ۱۰-۱۵ سال، ۱۰ نفر (۷/۹ درصد) بین ۲۰-۱۵ سال، ۱ نفر (۰/۸ درصد) ۲۵-۲۰ سال و ۳ نفر (۲/۴ درصد) ۲۵ سال به بالا سابقه کار دارند. بنابراین بخش عمده‌ای از کتابداران کتابخانه‌های عمومی را نیروی جوان تشکیل می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که ۴۴/۱ درصد

از کتابداران در کتابخانه فعلی خود کمتر از ۵ سال سابقه کار دارند. همچنین ۲۲ درصد ۱۰-۵ سال، ۲۵/۲ درصد ۱۰-۱۵ سال، ۳/۹ درصد ۲۰-۱۵ سال، ۲/۴ درصد ۲۵-۲۰ سال و ۲/۴ درصد ۲۵ سال به بالا سابقه کار در کتابخانه فعلی خود دارند. این نشان می‌دهد که کتابداران برای مدت طولانی در یک کتابخانه ماندگار نمی‌شوند و برحسب ضرورت اداری یا نیاز شخصی از کتابخانه‌ای به کتابخانه دیگر منتقل می‌شوند.

— **تجربه کاری در مدیریت و بخش‌های مختلف کتابخانه:** بر اساس نتایج، ۱۴/۵۳ درصد از کتابداران استان خوزستان به تنهایی یک کتابخانه را اداره می‌کنند. ۲۳ کتابدار فقط یک همکار، آن هم در شیفته مخالف خود دارند. این امر نشان‌دهنده این واقعیت است که کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان به شدت با کمبود نیرو مواجه هستند. در کتابخانه‌هایی که فقط با یک کتابدار اداره می‌شوند در صورت مرخصی (استحقاقی یا استعلاجی) کتابدار مربوط، کتابخانه به وسیله کتابداری قرضی از کتابخانه‌ای دیگر، اداره و در مواردی از مستخدم کتابخانه استفاده یا در نهایت کتابخانه تعطیل می‌گردد. در بعضی از موارد برای جبران کمبود نیرو، لازم می‌شود که یک کتابدار در دو شیفته کاری در کتابخانه و پاسخگوی مراجعان باشد که باعث خستگی بیش از حد کتابدار می‌شود و کیفیت کار وی را کاهش می‌دهد. از نظر مدیریت کتابخانه ۲۲/۹۲ درصد از کتابداران تجربه کاری بین ۱ تا ۵ سال دارند و تجربه کاری بالاتر از ۲۰ سال دارای کمترین نسبت است. در بخش خدمات مرجع بیشترین تجربه کاری در محدوده ۵-۱ سال است. در بخش خدمات عمومی (امانت) تجربه کاری بین ۱ تا ۱۰ سال دارای بیشترین سهم است. در بخش سازماندهی مواد به ترتیب ۵-۱ سال و ۱۱-۱۵ سال بیشترین تجربه کاری هستند.

— **نوع استخدام:** از بین کتابداران ۱۸/۱ درصد به صورت رسمی، ۳۶/۶ درصد به صورت پیمانی، ۴۳/۳ درصد به صورت قراردادی و ۳/۹ درصد به شکل‌های دیگر در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان مشغول به کارند. این امر نشانگر این واقعیت است که سرمایه‌گذاری بر روی آموزش‌های ضمن خدمت کتابداران این کتابخانه‌ها در درازمدت از نظر کیفی و بهره‌وری نیروی انسانی بسیار مقرون به صرفه است.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

بررسی نیازهای آموزشی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان

پرسش دوم پژوهش به این مسأله می‌پردازد که وضعیت کتابداران به لحاظ شرکت در دوره‌های آموزشی چگونه است. نتایج این پژوهش نشان داد که ۷۱/۴۳ درصد از کتابداران در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت شرکت و حدود ۹۵ درصد به مفید بودن این دوره‌ها اذعان داشته‌اند. توزیع نام/ موضوع دوره‌های گذرانده شده توسط کتابداران و همچنین مدت دوره‌ی گذرانده شده (به ساعت) در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱. توزیع فراوانی دوره‌های آموزشی برگزار شده و درصد شرکت‌کنندگان در هر دوره

مدت دوره (به ساعت)	شاخص آماری		نام و موضوع دوره‌ها
	درصد	فراوانی	
۸۰	۵/۸۴	۱۰	مجموعه‌سازی
۱۰۰	۵/۲۶	۹	فهرست‌نویسی و رده‌بندی
۱۰۰	۶/۴۳	۱۱	مرجع‌شناسی
۹۰	۱/۷۵	۳	اصول کار مرجع
۱۰۰	۱/۷۵	۳	خدمات عمومی در کتابخانه‌ها
۱۲۲	۱۲/۸۶	۲۲	آموزش کتابداری و دانش‌شناسی
۱۴ روزه	۲/۳۴	۴	سازماندهی مواد
۱۳۲	۲۳/۹۷	۴۱	مهارت‌های هفتگانه (ICDL)
۱۰	۵/۸۴	۱۰	فن‌آوری اطلاعات
۱۲۰	۲۶/۳۱	۴۵	آموزش مقدماتی کتابداری و اطلاع‌رسانی
یک روزه	۰/۵۸	۱	کتابداری نابینایان
۵۶	۱/۷۵	۳	روش تحقیق
۸۰	۲/۳۴	۴	پودمان کتابداری
یک روزه	۱/۱۶	۲	چاپ و نشر
۴ هفته	۰/۵۸	۱	حسابداری
۱۲۰	۱/۱۶	۲	ماشین‌نویسی (لاتین/ فارسی)
۲۴	۱/۱۶	۲	مدیریت استراتژیک
۱۰۰	۱/۱۶	۲	آمار
-	۱۰۰	۱۷۱	جمع

در این میان بیشترین فراوانی شرکت‌کنندگان مربوط به دوره آموزش مقدماتی کتابداری و اطلاع‌رسانی است، زیرا بیش از ۵۰ درصد کتابداران تحصیلات غیرکتابداری یا مدرک دیپلم دارند و ضرورت ایجاد می‌کرده که این کتابداران ابتدا با اصول مقدماتی کتابداری آشنا شوند. بعد از آن به ترتیب دوره‌های مهارت‌های هفتگانه (ICDL)، آموزش کتابداری و دانش‌شناسی، مرجع‌شناسی، مجموعه‌سازی و فن‌آوری اطلاعات قراردارند. دوره‌های مختصر یک روزه‌ای نظیر کتابداری نابینایان و حسابداری، شرکت‌کنندگان کمتری داشته‌اند. از بین شرکت‌کنندگان، ۹۶/۱۵ درصد بعد از پایان دوره گواهی دریافت کرده‌اند. ۹۵/۴۵ درصد شرکت‌کنندگان دوره‌های آموزشی را مفید ارزیابی کرده و ۶۳ درصد معتقد بودند که تا حد زیادی موفق به کسب مهارت‌های جدید شده‌اند. می‌توان نتیجه گرفت که اگر دوره‌های مناسب و مطابق با نیازها و کاربردهای حرفه‌ای کتابداران برگزار گردد، نتیجه ثمربخش خواهد بود.

پرسش سوم پژوهش درباره دیدگاه کتابداران در مورد نقش دوره‌های آموزشی در ارتقاء مهارت‌ها و ارتقاء شغلی است. بر اساس یافته‌های پژوهش، ۱۰۰ درصد کتابداران نسبت به ارتقاء و افزایش دانش و اطلاعات حرفه‌ای خود و کسب مهارت‌های جدید احساس نیاز می‌کنند. این مسئله، در صورتی که مسئولان امر به آن توجه کنند کمک بزرگی به پیشرفت کار کتابخانه‌های عمومی استان خواهد کرد. این کتابداران مجموعه عواملی نظیر تحولات فن‌آوری اطلاعات، ارتقاء علمی و شغلی، تنوع و افزایش نیازهای استفاده‌کنندگان و کافی نبودن برنامه‌های رسمی دانشگاه را به ترتیب، دلایل اصلی ضرورت کسب مهارت‌های جدید ذکر کرده‌اند. به نظر می‌رسد که تحولات فن‌آوری اطلاعات مهمترین عامل در احساس نیاز کتابداران به کسب مهارت‌های جدید بوده چرا که ۵۲/۴۸ درصد آنان گزینه «خیلی زیاد» را به این گزینه داده‌اند. این امر باید مسئولان را بر آن دارد تا با برگزاری دوره‌های بیشتر در زمینه فن‌آوری اطلاعات و به کارگیری ابزارهای جدید ذخیره و بازیابی اطلاعات، نیاز کتابداران را برطرف سازند (جدول ۲).

جدول ۲. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب دلایل احساس نیاز به ارتقاء دانش و کسب مهارت‌های جدید

خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		دلایل نیاز به آموزش
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۵۲/۸۴	۶۵	۱۰/۵۷	۱۳	۸/۹۴	۱۱	۵/۶۹	۷	۲۱/۹۵	۲۷	تحولات فن-آوری
۱۱/۴۹	۱۰	۲۷/۵۸	۲۴	۱۸/۴۰	۱۶	۲۷/۵۸	۲۴	۱۴/۱۴	۱۳	مکفی نبودن آموزش‌های دانشگاه
۳۰/۸۳	۳۷	۲۵/۸۴	۳۱	۱۴/۱۶	۱۷	۱۴/۱۶	۱۷	۱۵	۱۸	ارتقاء علمی و شغلی
۲۴/۳۴	۲۸	۱۳/۹۱	۱۶	۳۵/۶۵	۴۱	۱۸/۲۶	۲۱	۷/۸۲	۹	تنوع و افزایش نیازهای استفاده‌کنندگان

۹۶/۳۹ درصد کتابداران آمادگی مجدد خود را جهت شرکت در دوره‌های آموزشی آینده ابراز کرده‌اند. چنین آماری نکته مثبتی است که مسئولان اداره امور کتابخانه‌های استان خوزستان باید به آن توجه، و شرایط لازم برای برگزاری دوره‌های آموزشی مختلف کتابداری و اطلاع‌رسانی متناسب با نیاز کتابداران را فراهم کنند.

پرسش چهارم پژوهش درباره دیدگاه کتابداران در رابطه با حوزه‌هایی است که برقراری دوره‌های آموزشی درباره آنها لازم تشخیص داده می‌شود. نتایج نشان داد که کتابداران به ترتیب بخش‌های اینترنت (اطلاع‌رسانی)، خدمات مرجع، خدمات عمومی، سازماندهی مواد، بزرگسالان، کودکان، و مدیریت کتاب‌های کمک درسی را برای برگزاری دوره‌های آموزشی اولویت‌بندی کرده‌اند. این اولویت‌بندی به نحوی نشان‌دهنده نقاط قوت و ضعف کتابداران در هر یک از این بخش‌ها است. جدول ۳ نکات بیشتری را در این زمینه نشان می‌دهد:

جدول ۳. دیدگاه‌های پاسخگویان درباره موضوعات مورد نیاز جهت آموزش

شاخص آماری	اولویت‌بندی از شماره ۱ (کمترین) تا ۵ (بیشترین)										موضوعات			
	رتبه	بیشترین	تعداد	۵		۴		۳		۲		۱		
				درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		فراوانی	درصد	فراوانی
۱	۳/۵۴	۱۲۴	۴۸/۳۸	۶۰	۱۳/۷۰	۱۷	۸/۸۷	۱۱	۱۰/۴۸	۱۳	۱۸/۵۴	۲۳	اینترنت	
۲	۳/۱۸	۱۲۰	۲۳/۳۳	۲۸	۲۲/۵	۲۷	۳۰	۳۶	۱۵/۸۳	۱۹	۸/۳۳	۱۰	خدمات مرجع	
۳	۳/۱۱	۱۲۱	۳۱/۴۸	۲۶	۲۸	۳۴	۲۰/۶۶	۲۵	۱۴/۸۷	۱۸	۱۴/۸۷	۱۸	خدمات عمومی	
۴	۳	۱۱۶	۲۶/۷۲	۳۱	۲۳/۲۷	۲۷	۱۸/۸۲	۲۳	۱۲/۹۳	۱۵	۱۷/۲۴	۲۰	سازماندهی مواد	
۵	۲/۳۹	۱۱۹	۱۵/۹۶	۱۹	۱۸/۴۸	۲۲	۱۶/۸۰	۲۰	۱۸/۴۸	۲۲	۱۳/۴۴	۱۶	بزرگسالان	
۶	۲/۲۴	۹۶	۲۱/۸۷	۲۱	۱۵/۶۲	۱۵	۲۰/۸۳	۲۰	۲۰/۸۳	۲۰	۲۰/۸۳	۲۰	کودکان	
۷	۱/۷۶	۹۰	۱۷/۷۷	۱۷	۷/۷۵	۷	۱۵/۵۵	۱۴	۱۸/۸۸	۱۷	۳۸/۸۸	۳۵	کتاب‌های کمک‌درسی	

در جدول ۳ لزوم برگزاری دوره آموزشی در زمینه اینترنت در رتبه اول قرار گرفته است. این امر نشان‌دهنده این واقعیت است که کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان آموزش آشنایی با اینترنت را یک ضرورت می‌دانند و اطلاعات کمی در این زمینه دارند. پرسش پنجم پژوهش درباره دیدگاه‌های کتابداران در مورد نحوه برگزاری دوره‌های آموزشی است. در میان اشکال مختلف ارائه آموزش، تشکیل کارگاه آموزشی دارای بیشترین فراوانی و پس از آن به ترتیب آموزش رسمی، سمینار و کنفرانس، آموزش از راه دور، استفاده از روش خودآموزی با استفاده از منابع مختلف، و سخنرانی در اولویت‌های بعدی قرار دارند (جدول ۴).

جدول ۴. دیدگاه‌های پاسخگویان درباره نحوه ارائه دوره‌های آموزشی

رتبه	میانگین	تعداد	اولویت بندی از شماره ۱ (کمترین) تا ۵ (بیشترین)						برگزاری				
			۵		۴		۳				۲		۱
			درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱	۳/۶۵	۱۲۵	۴۷/۲	۵۹	۱۶	۲۰	۱۳/۶	۱۷	۷/۲	۹	۱۶	۲۰	کارگاه آموزشی
۲	۳/۲۷	۱۱۸	۳۶/۴۴	۴۳	۲۴/۵۷	۲۹	۹/۳۲	۱۱	۱۳/۵۶	۱۶	۱۶/۱۰	۱۹	آموزش رسمی
۳	۲/۶۸	۱۱۶	۱۵/۵۱	۱۸	۱۴/۶۵	۱۷	۳۵/۳۴	۴۱	۱۶/۳۷	۱۹	۱۸/۱۰	۲۱	سمینار و کنفرانس
۴	۲/۳۳	۱۰۸	۱۴/۸۱	۱۶	۱۷/۵۹	۱۹	۲۰/۳۷	۲۲	۲۱/۲۹	۲۳	۲۵/۹۲	۲۸	آموزش از راه دور
۵	۲/۲۳	۱۰۷	۱۳	۱۴	۱۴	۱۵	۲۴/۲۹	۲۶	۲۱/۴۹	۲۳	۲۷/۱۰	۲۹	خودآموزی
۶	۱/۹۰	۹۲	۷/۶۰	۷	۲۱/۸۳	۲۰	۱۸/۴۷	۱۷	۲۹/۳۴	۲۷	۲۲/۸۲	۲	سخنرانی

با توجه به نتایج به دست آمده، کتابداران ممکن است به دلایل مختلف شکل‌های گوناگون از دوره‌های آموزشی را ترجیح دهند. بنابراین مسئولان ذیربط باید توجه داشته باشند تا آموزش‌های ضمن خدمت را به صورت‌های گوناگون ارائه دهند تا همه کتابداران بتوانند از این آموزش‌ها برخوردار شوند. کتابداران به ترتیب نهاد کتابخانه‌های عمومی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران، انجمن کتابداری (شاخه خوزستان)، مرکز آموزش مدیریت دولتی، کتابخانه ملی، و امور کتابخانه‌های شهرستان مربوط را به عنوان بهترین مراکز برگزاری دوره‌ها قلمداد کرده‌اند.

پرسش ششم درباره مشکلات آموزش ضمن خدمت از دیدگاه کتابداران است. با توجه به دیدگاه کتابداران، عمده‌ترین مشکلات در راه ارائه دوره‌های آموزشی به ترتیب عبارتند از:

کمبود بودجه، کمبود نیروی انسانی، محل تشکیل دوره، مشکلات اداری، و عملکرد نهاد کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان (جدول ۵).

جدول ۵. موانع موجود در راه ارائه دوره‌های آموزشی ضمن خدمت از دیدگاه کتابداران

شاخص آماری			موانع
رتبه	میانگین	تعداد	
۱	۳/۱۷	۱۱۷	کمبود بودجه
۲	۳	۱۱۳	کمبود نیروی انسانی
۳	۲/۷۹	۱۱۲	محل تشکیل دوره
۴	۲/۵۶	۱۰۵	مشکلات اداری
۵	۱/۴۶	۷۴	نهاد کتابخانه‌های عمومی خوزستان

جدول بالا نشان می‌دهد که کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان اولین مانع بر سر راه تشکیل دوره‌های آموزشی را کمبود بودجه می‌دانند. البته این مشکل تنها مربوط به نهاد کتابخانه‌های عمومی نبوده و بسیاری از ادارات و سازمان‌ها مشکل اساسی در آموزش نیروی انسانی را کمبود بودجه می‌دانند. این امر نشان‌دهنده این مطلب است که اگر نهاد کتابخانه‌های عمومی از این منظر مورد حمایت کافی قرار گیرد اساسی‌ترین مشکل و مانع برطرف خواهد شد.

در صفحه آخر پرسشنامه، از کتابداران خواسته شد تا دوره‌های آموزشی مورد نیاز خود را به ترتیب از یک تا ده اولویت‌بندی کنند. بعد از جمع‌بندی نظرات آنها، دوره‌های خواسته شده به ترتیب عبارت بودند از: آشنایی با نرم‌افزارهای کتابخانه، فن‌آوری اطلاعات، آشنایی با شبکه‌های اطلاع‌رسانی، آشنایی با کتابخانه‌های دیجیتالی، آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی، اینترنت و شبکه جهانی وب، آشنایی با شیوه‌ها و ابزارهای جست‌وجو در اینترنت، زبان انگلیسی تخصصی کتابداری، مدیریت کتابخانه و حفاظت در برابر ویروس‌های کامپیوتری و امنیت داده‌ها.

همانطور که مشاهده می‌شود اولین اولویت کتابداران آشنایی با نرم‌افزارهای کتابخانه است، زیرا در حال حاضر کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان برای کارهای جاری کتابخانه فقط از نرم‌افزار نمایه استفاده می‌کنند و در حال آماده شدن برای تغییر نرم‌افزار به پیام مشرق هستند. لذا ضروری است که کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان با نرم‌افزار پیام مشرق و سایر نرم‌افزارها مانند پارس آذرخش، کاوش و.... آشنا و جهت مقایسه و ارزیابی، از نحوه عملکرد آنها مطلع شوند.

مقایسه میانگین مهارت‌های مورد آموزش برحسب جنسیت پاسخگویان نشان می‌دهد که پاسخگویان زن و مرد تفاوت معناداری در تعیین میزان اهمیت مهارت‌ها ندارند و در اولویت‌بندی سه مهارت علوم پایه کامپیوتر، علوم تخصصی کتابداری و علوم فن آوری اطلاعات به هم نزدیک هستند (جدول ۶).

جدول ۶. مقایسه میانگین مهارت‌های کتابداری برحسب جنسیت (آزمون t)

تعداد	t	df	انحراف معیار	میانگین	جنسیت	مهارت‌ها
۶۹	۰/۱۷	۱۱۶	۱/۹۴	۳/۲۴	زن	کامپیوتر
۴۹	۰/۹۰		۱/۹۱	۳/۱۷	مرد	
۶۹	۰/۷۱	۱۱۶	۱/۵۱	۲/۵۴	زن	تخصصی کتابداری
۴۹	۰/۴۱		۱/۳۹	۲/۳۴	مرد	
۶۹	۰/۶۸	۱۱۶	۱/۷۶	۲/۸۰	زن	فن آوری اطلاعات
۴۹	۰/۴۹		۱/۶۱	۳/۱۰	مرد	

همچنین مقایسه میانگین مهارت‌ها برحسب شرکت کتابداران در دوره‌های ضمن خدمت نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در تعیین میزان اهمیت مهارت‌های مورد نظر ندارند و در اهمیت و اولویت‌بندی مهارت‌ها هم عقیده‌اند (جدول ۷).

جدول ۷. مقایسه میانگین مهارت‌ها برحسب شرکت در دوره‌های ضمن خدمت (آزمون t)

تعداد	t	df	انحراف معیار	میانگین	شرکت	مهارت‌ها
۳۴	۰/۵۷	۱۱۷	۱/۹۴	۳/۵۲	خیر	کامپیوتر
۸۵	۰/۵۶		۱/۸۸	۳/۳۰	بله	
۳۴	۰/۱۵	۱۱۷	۱/۴۸	۲/۵۴	خیر	تخصصی کتابداری
۸۵	۰/۸۸		۱/۴۵	۲/۵۹	بله	
۳۴	۰/۰۴	۱۱۷	۱/۷۹	۳/۰۹	خیر	فن‌آوری اطلاعات
۸۵	۰/۹۶		۱/۶۶	۳/۰۷	بله	

پاسخگویان مطالعه حاضر به لحاظ رشته تحصیلی، تفاوت معنی‌داری در اولویت‌بندی مهارت‌ها دارند. آزمون تعقیبی شفه (و توکی) نشان می‌دهد که در متغیر رشته تحصیلی، افرادی که رشته آنها تحت عنوان «سایر رشته‌ها» کدگذاری شده و عمدتاً فارغ‌التحصیلان زیرمجموعه-های رشته‌های تجربی، مهندسی و کشاورزی هستند با فارغ‌التحصیلان رشته‌های کتابداری و علوم انسانی در سطح آلفا ۰/۰۱ دارای تفاوت معنی‌داری دارند (جدول ۸).

جدول ۸. تحلیل واریانس مهارت‌های کتابداری برحسب رشته تحصیلی پاسخگویان

سطح معنی‌داری	نسبت F	میانگین مجدورات	df	مجموع مجدورات	منبع تغییر	مهارت‌ها
۰/۰۱	۲۴/۷۵	۱۶/۶۱۱	۳	۴۹/۸۳۲	بین گروهی	کامپیوتر
		۳/۴۹۵	۱۲۳	۴۲۹/۹۴۳	درون گروهی	
		-	۱۲۶	۴۷۹/۷۷۵	جمع	
۰/۰۱	۲۳/۸۱	۷/۸۱۷	۳	۲۳/۴۵۱	بین گروهی	تخصصی کتابداری
		۲/۰۵۱	۱۲۳	۲۵۲/۲۳۳	درون گروهی	
		-	۱۲۶	۲۷۵/۶۸۳	جمع	
۰/۰۱	۴/۲۲۶	۱۱/۴۱۰	۳	۳۴/۲۳۱	بین گروهی	فن‌آوری اطلاعات
		۲/۷۰۰	۱۲۳	۳۳۲/۱۱۳	درون گروهی	
		-	۱۲۶	۳۶۶/۳۴۴	جمع	

نتیجه‌گیری

سازمان‌ها برای دستیابی و تحقق اهداف خاصی به وجود می‌آیند. رسیدن به اهداف سازمانی بستگی به توانایی کارکنان در انجام وظایف محوله و انطباق با محیط متغیر دارد و همچنین اصل توانایی و موفقیت نهایی سازمان هم بستگی به توانایی‌های کارکنان آن در انجام موفقیت‌آمیز وظایف جاری خود و سازگاری با وضعیت جدید دارد (دعایی، ۱۳۸۰، ص ۱۵۸). محیط اطلاعاتی در تمام جهان به محیطی ناپایدار و متحول تبدیل شده است. این تحولات تمامی فرایندهای مرتبط با اطلاعات، از تولید تا زمان استفاده توسط کاربر را شامل می‌شود. لذا ضروری است کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی که در ارتباط مستقیم با فرایندهای گوناگون اطلاعات هستند، به طور مستمر کتابداران را با این تحولات هم‌قدم سازند.

هر نیروی انسانی پس از استخدام در سازمان، به آشنایی با سازمان، امکانات، موقعیت شغلی خود و مهارت‌ها و دانش لازم برای انجام مسئولیت‌هایش نیاز دارد. آموزش ضمن خدمت به عنوان وسیله‌ای مطمئن در بهبود کیفیت و خدمات، به معنی کلیه مساعی و کوشش‌هایی است که در جهت ارتقاء دانش و آگاهی و مهارت‌های فنی، حرفه‌ای و شغلی و همچنین ایجاد رفتار مطلوب در کارکنان یک سازمان به عمل می‌آید و آنها را آماده انجام وظایف و مسئولیت‌های شغلی خود می‌کند (ابطحی، ۱۳۷۳، ص ۱۷). در این زمینه، باقری (۱۳۷۸) در بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های تخصصی و دانشگاهی (دولتی) شهرستان کرج به این نتیجه رسیده است که فراهم نمودن امکانات آموزشی و ارتقاء سطح آگاهی (نظیر آموزش‌های ضمن خدمت، برگزاری دوره‌های کوتاه مدت تخصصی و همایش‌ها و ...)، اثربخشی و کارایی نیروی انسانی را با تغییر نگرش‌ها، دادن اطلاعات و اصلاح روش‌ها بالا می‌برد.

از طرفی اثربخشی آموزش ضمن خدمت بستگی به عوامل متعددی دارد. اولین عامل، برنامه‌ریزی آموزشی است. برای اثربخش بودن آموزش ضمن خدمت باید فرایند برنامه‌ریزی آموزشی را به نحو درست و کامل انجام داد. در این فرایند قبل از برنامه‌ریزی آموزشی باید به نیازسنجی پرداخت و اهداف دوره را مشخص کرد و سپس باید بر اساس نیازها و اهداف تعیین شده، محتوا و روش تدریس آن را تعیین نمود. در غیر این صورت آموزش‌های ارائه شده در

جهت درست انجام نخواهد شد و مطمئناً تأثیر کمتری در بهبود فرایند خدمات کتابخانه خواهد داشت. در این زمینه حسن الصریحی^۱ (۱۹۹۳)، در پژوهشی با عنوان «آموزش کتابداری مستمر: تجارب و رجحان کارکنان کتابداری در دانشگاه ایندیانا» به مشاهدات آموزش مستمر و نیازهای کتابداران در حوزه خدمات فنی در دانشگاه‌های عربستان سعودی پرداخته است. نتایج وی نشان داد که فعالیت‌های آموزش مستمر و فرصت‌های موجود برای کتابداری در دانشگاه‌های سعودی و کتابخانه‌های پژوهشی علیرغم حمایت از فکر آموزش مستمر، نامناسب است. وی پیشنهاد کرد که مدیران و سیاست‌گذاران کتابداری باید حمایت از این نوع آموزش را عملاً با ارائه انگیزه‌هایی به کتابداران از طریق شرکت در فعالیت‌های آموزش مستمر انتقال دهند. همچنین توصیه گردید که کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی معیارهای برنامه‌های آموزش مستمر را بر اساس نیاز سازمان‌ها و کارکنان تغییر دهند.

بر اساس یافته‌های پژوهش، ۱۰۰ درصد کتابداران نسبت به ارتقاء و افزایش دانش و اطلاعات حرفه‌ای خود و کسب مهارت‌های جدید احساس نیاز می‌کنند. این آمار تقریباً با نتایج پژوهشی که رجب‌بیگی (۱۳۸۳)، در کتابخانه‌های عمومی کشور انجام داد مشابه است. نتایج حاصل از بررسی وضعیت آموزشی و مهارتی کارکنان کتابخانه‌های عمومی کشور و شناخت نیازهای آموزشی آنان حاکی از این است که ۹۲ درصد کتابداران برای ارتقاء مهارت‌های شغلی به دوره‌های آموزشی نیاز دارند و تنها ۸ درصد اعلام کردند که این دوره‌ها تأثیری در ارتقاء مهارت‌های شغلی ندارد. ۵۱ درصد از پاسخ‌دهندگان دوره‌های پاره‌وقت، ۴۳ درصد دوره‌های تمام وقت و ۶ درصد دوره‌های خارج از وقت اداری را برای آموزش پیشنهاد کردند.

بر اساس یافته‌ها، یکی از دلایل کتابداران برای شرکت در دوره‌های آموزشی، کافی نبودن برنامه‌های رسمی دانشگاه در رفع نیازهای مهارتی و آموزشی مورد نیاز کتابداران جهت فائق آمدن بر چالش‌های محیط اطلاعاتی امروز است. نتایج مشابهی در پژوهش رزا. م. والجو^۲ (۱۹۹۸)، در کشورهای در حال توسعه، نشان داد که برای فائق آمدن بر چالش‌های جامعه اطلاعاتی و برآورده کردن خواسته‌های آن نیاز به تربیت نسل جدیدی از کتابداران در حوزه روش‌های نوین ذخیره و بازیابی اطلاعات احساس می‌شود. تولید و عرضه بی‌حد و حصر

1. Hassan Al sareihy

2. Rosa M. Vallejo

اطلاعات، گسترده شدن افق‌های فکری و فرهنگی، ظهور فن‌آوری‌های نوین، پیشرفت‌های فن‌آوری پردازش اطلاعات و افزایش روزافزون حوزه‌های موضوعی و رشته‌های جدید مشخصه‌های دنیای امروز هستند که مسائل اطلاعاتی متعددی را با خود همراه کرده‌اند. تعدیل و طراحی مناسب سرفصل‌های آموزشی مورد نیاز در دوره‌های کارشناسی کتابداری راه‌حل مناسبی برای مواجهه با این مشکل است. در این زمینه با توجه به رتبه‌بندی صورت گرفته توسط کتابداران (جدول ۳)، پیشنهاد می‌شود که دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی آموزش‌های ضمن خدمت مواردی چون برگزاری دوره‌های آموزشی در موضوعات آشنایی با اینترنت و فن‌آوری‌های اطلاعاتی جدید، کاربرد این فن‌آوری‌ها در فرایند ذخیره و بازیابی اطلاعات، آشنایی با نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای و مقایسه تطبیقی آنها، آشنایی با اصول کار مرجع در کتابخانه‌های عمومی، آشنایی با منابع مرجع آنلاین، آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی، آشنایی با اصول و مقدمات خدمات عمومی کتابخانه‌ها و آشنایی با سازماندهی و مدیریت منابع اطلاعاتی بزرگسالان و کودکان را در اولویت قرار دهند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان، تعداد افرادی که در آموزش‌های ضمن خدمت شرکت کرده‌اند، کم نیست (۷۱/۳۴ درصد). همچنین اکثریت قریب به اتفاق کتابداران در مفید بودن این دوره‌های آموزشی متفق‌القولند. اما نکته مهم، مرتبط بودن این آموزش‌ها با نیازهای مهارتی مورد نیاز برای ارائه خدمات در عصر کنونی است. یافته‌ها در رابطه با دوره‌های آموزشی مورد نیاز نشان می‌دهد که کتابداران بیشترین نیاز را در زمینه کاربرد فن‌آوری‌های اطلاعاتی نوین نظیر اینترنت و نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای اعلام نموده‌اند. این نکته در پژوهش‌های مشابه دیگر نیز به چشم می‌خورد؛ چنانکه کینگ^۱، مک‌منمی^۲ و پالتر^۳ (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر آموزش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) برای کارکنان کتابخانه‌های عمومی در بریتانیا اظهار داشته‌اند که زمانی کتابداران به ارزش آموزش (ICT) پی می‌برند که با مشکلاتی در برنامه‌ریزی و همچنین اجرای مخزن بسته برمی‌خورند. این پژوهشگران بر اهمیت آموزش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات به کتابداران کتابخانه‌های عمومی تأکید بسیار داشته و آن را راه‌حلی برای مشکلات کتابخانه‌های عمومی

1. King

2. McMenemy

3. Poulter

دانسته‌اند. معرف‌زاده و صانعی دهکردی (۱۳۸۵) در پژوهش مشابهی، به بررسی وضعیت نیروی انسانی و نیازهای مهارتی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی استان خوزستان پرداختند و نتیجه گرفتند که بیشترین دوره‌های مورد نیاز کتابداران، فن‌آوری‌های نوین است و آنها برای اینکه خود را با این تغییر و تحولات حاصل از فن‌آوری‌های نوین هماهنگ سازند و بتوانند بهترین و مفیدترین خدمات را در کمترین زمان ممکن به شکلی مطلوب ارائه دهند، باید در این زمینه‌ها آموزش‌های لازم را ببینند که لازمه آن برنامه‌ریزی و تدارک این آموزش‌ها توسط مسئولان ذیربط است.

از طرفی، فرایند شناسایی نیازهای آموزشی نیروی انسانی، از طریق انجام یک یا چند پژوهش امکان‌پذیر نبوده و نیازمند ارزیابی مستمر و انجام فرایندهای نیازسنجی دوره‌ای است. چرا که در هر دوره ممکن است بروز و ظهور یک فن‌آوری و یا یک نوع محمول اطلاعاتی جدید، ارائه خدمات کتابخانه را تحت تأثیر قرار دهد. لذا ضروری است واحدهای آموزش و برنامه‌ریزی به صورت دوره‌ای به انجام نیازسنجی آموزشی و مهارتی بپردازند تا همواره بتوانند دوره‌های آموزشی متناسب با نیاز کارکنان و جامعه اطلاعاتی را ارائه نمایند. از جمع‌بندی و مقایسه نتایج این پژوهش و پژوهش‌های مشابهی که مطرح شد، می‌توان دریافت که برنامه‌های آموزشی رشته کتابداری در ایران و همچنین سایر کشورها نیازمند تحول است و این تحول هم در ایران و هم در کشورهای دیگر باید در جهت همسوسازی خدمات کتابخانه با محیط الکترونیکی و تغییراتی که در نقش کتابداران به وجود آورده، باشد. کتابداران کتابخانه‌های عمومی نیز مانند سایر کتابداران برای روزآمد کردن فعالیت‌های کتابخانه نیاز به گذراندن دوره‌های مختلف خصوصاً آموزش‌هایی حول محور فن‌آوری اطلاعات دارند. در تمامی پژوهش‌های مورد بررسی بر نقش آموزش علمی به صورت مداوم و مستمر تأکید شده است.

یافته‌های این پژوهش و پژوهش‌های مشابه به برنامه‌ریزی بهتر در جهت برگزاری دوره‌های کارآمد و مفید برای کتابداران کمک بسیار خواهد کرد. دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی‌های آموزشی در سازمان‌ها و از جمله نهاد کتابخانه‌های عمومی، با استفاده از نتایج این گونه پژوهش‌ها، می‌توانند نقاط قوت و ضعف در توانایی‌ها و مهارت‌ها و در نتیجه آموزش‌های انجام شده را شناسایی و در جهت تقویت یا رفع آن‌ها اقدام نمایند.

پیشنهادات

- بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:
- استخدام و به‌کارگیری افراد دارای تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان؛
- توجه به بازآموزی و تداوم آموزش از طریق افزایش تعداد دوره‌های تکمیلی و مستمر؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی در حوزه مهارت‌های فن‌آوری اطلاعات و نرم‌افزارهای عمومی و تخصصی؛
- آموزش کاربرد کامپیوتر در کتابخانه‌ها و استفاده از نرم‌افزارهای مختلف و مرتبط با خدمات کتابداری؛
- تشویق کتابداران و ایجاد انگیزه در آنها برای بالا بردن دانش و کارآیی؛
- به‌کارگیری کتابداران در اموری که در آنها مهارت و توانایی بیشتری دارند و استفاده از نیروهای متخصص در امور تخصصی؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی همه‌جانبه و متناسب با نیازهای خدماتی کتابداران؛ و
- ارزیابی دوره‌های آموزشی برای حل مشکلات و مسائل آن‌ها جهت بهره‌وری بیشتر از این دوره‌ها.

منابع

۱. ابطحی، حسین (۱۳۷۳). آموزش و بهسازی منابع انسانی. تهران: مؤسسه مطالعات و برنامه‌ریزی آموزشی سازمان گسترش.
۲. باقری، فاطمه (۱۳۷۸). بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های تخصصی و دانشگاهی (دولتی) شهرستان کرج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
۳. دعایی، حبیب‌ا... (۱۳۸۰). مدیریت منابع انسانی. مشهد: مؤلف.
۴. رجب‌بیگی، مجتبی (۱۳۸۳). پروژه نیروی انسانی و نیازهای آموزشی؛ ارائه شده در همایش طرح جامع توسعه کتابخانه‌های عمومی کشور. کتاب ماه ۷ (۷۷ و ۷۸)، ۱۱۵-۱۲۱.
۵. رجب‌بیگی، مجتبی؛ پرتوی، بامداد و قنبرزاده علمداری، ناهید (۱۳۸۷). بررسی نیازهای آموزشی کارکنان کتابخانه‌های عمومی کشور. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۴۴ (۴)، ۱۸۹-۲۱۱.

۶. سایمون، الیزابت (۱۳۸۰). *متخصصان اطلاع‌رسانی و لزوم خط‌مشی‌ها و ساختارهای جدید در این حرفه*. ترجمه علی حسین قاسمی؛ چهل و هشتمین کنگره فید. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
۷. عباسیان، عبدالحسین (۱۳۸۵). *اثربخشی دوره‌های آموزشی (مدل کریک پاتریک)*. تدبیر، ۱۷۰، ۵۶-۵۹.
۸. کاپیووا، زدراوکا و آلنکا، کاوسیک کولیک (۱۳۸۰). *افزایش توان کتابخانه‌های تخصصی در کشورهای در حال گذار*. ترجمه یزدان منصوریان؛ چهل و هشتمین کنگره فید. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
۹. معرف‌زاده، عبدالحمید و صانعی دهکردی، پرستو (۱۳۸۵). *بررسی نیروی انسانی و نیازهای مهارتی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی استان خوزستان*. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۹ (۳۵)، ۱۰۷-۱۲۷.
۱۰. منصور، علی و پشتونی‌زاده، میترا (۱۳۸۶). *آموزش ضمن خدمت برای کتابداران در عصر نوین*. فصلنامه کتاب، ۱۸ (۲)، ۱۳-۲۴.
۱۱. والجو، رزا (۱۳۷۷). *آموزش فن آوری اطلاعات به نسل تازه کتابداران در کشورهای در حال رشد*. ترجمه فرامرز مسعودی. فصلنامه کتاب، ۹ (۳ و ۴)، ۱۰۱-۱۱۱.

References

- AL-Sereihy, H. A. (1993). *Continuing Library Education: Practices and Preference of the University and Major Research Library Personnel in Saudi Arabia with Special Emphasis on Technical Services Staff*. Ph.D Dissertation, Indiana University, India.
- King, S. M. M. & David Poulter, A. (2006). *Effectiveness of ICT Training for Public Library Staff in UK: Staff Views*. *Journal of the Electronic library*, 24 (2), 265 - 276.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

معرف‌زاده، عبدالحمید؛ کمایی، مهوش و چراغی، زهره (۱۳۹۱). *بررسی نیازهای آموزشی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان*. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۸ (۴)، ۳۹۱-۴۰۶.